

ČASNIKARSKI POROČEVALCI SO NEKAJ DOSEGLI.

POSTALI SO CINIČNI GLEDE NAZOROŽITVENE KONFERENCJE.

To je več, kot so dosegli diplomatije.

Washington, D. C. (Federated Press, Laurence Todd). — Časnikarski poročevalci, ki so se zbrali v Washingtonu z vsega sveta, da delajo poročila o razorožitveni konferenci, so bolj napredovali kot diplomatije. Dosegli so stopnjo cinične lahkornosti. "Kako morete vendar rešiti drhal kot tele Kitajce, ki nočejo priznati, da so rešeni?" je vprašal eden izmed takih "šribarekov." "Ne morete se jeziti na Tyana zaradi njegove rezignacije," je pripomnil zopet neki drugi pisar. "On vendar želi, da se tolika časa živi, da se vrne domov. Mr. Balfourji in mr. Hughesu ni treba več gledati teh Kitajcev, ko sta rešila šantungsko afero v zadovoljstvo Japonske."

"Ne morete napisati resnične zgodbe o tej konferenci, kajti bila bi smešna in oživela bi pekkel," je pripomnil star časnikarski poročevalec. "Pričela je tako dobro, da je nemogoče, da bi bila resnična, zdaj je pa preveč resnična, da bi bila dobra."

Sugestija mr. Masosega, zastopnika kantonske vlade, da postojita strahno sorodstvo med Wilsonovi štirinajstimi točkami v Parizu in štirimi točkami mr. Roota več deset točk mr. Wilingtona Kooja v Washingtonu, je napravila zelo ugoden vtis.

Veliko smeja obuja zdaj položaj, v katerem se nahaja konferenca, ker sta s svojca mr. Hardin in mr. Hughes rekla, da bodo fakti objavljeni. Obljubila seveda nista, da bo vse delo izvršeno javno, vseeno so pa s tako izjavo vplivali na časnikarske poročevalce, da ne bo prave tajnosti o stvareh, ki se gode zadaj za zaprtimi durmi. Poleg te obljube je še bila obljuba o trajnem posvetoivanju zaradi ameriške taktike.

Bili so rožnati upi! Ako je ameriška delegacija popolnoma zaupala tisku in javnosti o kitajskih zadevah, tedaj tisk o tem ne ve še ničesar dozdej. Kitajska, zastopana po pekingskih delegatih, je bila razočarana od dneva do dneva, ko se je razgaljevala ameriška taktika za zaprtimi durmi v odsekih sobi. Kitajska delegacija, razočarana, ugrožena in ostrašena od viharja javne nejevolje doma, je zdaj v Washingtonu res brez moči, kaj naj stori, ali se sporazumi na zahteve ali jim pa nasprotuje. Njeni dalekovidni svetovalci so rezignirali. Kitajska je "zunaj rezervacije" in nekateri dobro plačani časniki se že pripravljajo, da povedo v magazinih in namišljeni članki, kaj se zgodi v Kitajski, če postane "boljševška."

Najvestnejše povpraševanje med najbolj podučnimi poročevalci, svetovalci in eksperti, ne more doznati nobenih faktov o prazniški vladni četi zandnji pondelj. Vest še ni potrjena. Civilna vojna v Peruviji traja že od zadnjega avgusta, toda cenzura peruvske vlade je tako stroga, da ni bilo skoraj nikakršnih vesti o poteku konflikta.

delegata, da ne rezignirajo, ali sprejeli so ga s pogansko hladnostjo, ko so jim pričeli govoriti, da bodo štiri sile varuh njih narodne suverenitete v Shantungu in Mandžuriji.

"Ravno tako je, kot one dni v Parizu," je dejal neki opazovalec. "Mr. Wilson je imel navado, da nam je pripovedoval, da moramo zaupati v ameriške delegate, ker delajo zgodovino zadaj za zaprtimi durmi. Mr. Lansing mo goče poroča, da so s Kitajci po kraljevsko ravnali v Parizu, ako se primerja z ravnanjem tukaj, izgubite pa svoje poslušalce, ako svoje stare igre ne igrate boljše."

VELIKA GONJA PROTI SOCIALISTOM NA JAPONSKEM.

Tokijo, 12. dec. — Vlada je uvedla splošno gonjo proti socialistom levega krila. Zadnje tri dni je bilo aretiranih več sto oseb, med katerimi so tudi 14 in 15-letni dečki. V Osaki, Nagoji, Kijotu in drugih industrijskih mestih je policija udrila v hiše delavcev in stikala za socialističnimi tiskovinami. Policija poroča, da je dobila informacije, da so japonski socialisti pridruženi tretji internacionali v Moskvi.

V KLAVNIŠKEM OKRAJU JE ZDAJ MIR.

SAMO ODDELEK POLICAJEV NA MOTORCIKLJIH JE OSTAL V OKRAJU.

V Texasu je bil linčan stavkoka.

Chicago, Ill. — V soboto je vladal popoln mir v klavniškem okraju. Tako je bilo tudi v nedeljo. Policija je vse svoje ljudi porabila za lov hudodelcev, ki so pobegnili iz okrajne ječe. V klavniškem okraju je ostal le oddelek policajev na motorcičkih in še ti niso imeli kaj dela, ker je mir.

Časnikarski poročevalci velikih dnevnikov so nadlegovali odbornike organizacije klavniških delavcev, da bi izvedeli kaj od njih z ozirom na stavkovni položaj, toda trudili so se zastonj.

Superintendenti, ki govorijo za veliko mesarsko petorico, še vedno vtrajajo pri svoji trditvi, da stavka ni učinkovala na obratovanje klavnice. Čudno pa je, za kakšno navedbo teh gospodov ne gojimo, zakaj se je podražilo meso. Ko so gospodinjice v soboto kupovale meso, so se prepričale, da se je meso podražilo, dasiravno je cena za klavno živino ostala stara. Ravno tako so izjavljali govorniki za mesarsko petorico, da so proti razsodišču. Med delavci se sliši, da druge stroke zastavljajo izsimpatije.

Fort Worth, Tex. — Tukaj so linčali zamorskega stavkoka Fred Housa, ki je prejšnji teden zbrala se je drhal, ki je štela okoli štirideset glav in je naskočila okrajno bolnišnico, v kateri je ležal zamorec, da ozdravi na ranah, ki jih je prejel v boju. Drhal je vlekla zamorca proti klavniškemu okraju in ga tam obesila na plotu. Stvar se je izvršila takoj hitro, da je minilo komaj petnajst minut, od kar je drhal odvedla zamorca iz okrajne ječe in ga obesila. Policija je bila po petnajstih minutah na mestu, toda za zamorec je bil že mrtev.

Strajkarji izjavljajo, da niso v nobeni zvezi z linčarji. Oni sicer obsojajo stavkokaštvo, niso pa strahopetni linčarji. Oblasti izjavljajo, da nimajo nobene sledi, kdo je izvršil linčanje.

Vstaji v Peruviji zmagali.

Buenos Aires, 12. dec. — Tukajšnji list "La Nacion" je prejel vest, da so peruvske vstaje premagali vladne čete zandnji pondelj. Vest še ni potrjena. Civilna vojna v Peruviji traja že od zadnjega avgusta, toda cenzura peruvske vlade je tako stroga, da ni bilo skoraj nikakršnih vesti o poteku konflikta.

Ali Francija doseže svoj namen? Odgovor je težak. Vest iz Moskve se glasi, da je Lenin "pridno sprejel" francoske diplomate. To ne pove nič, kajti Lenin sprejme prijazno vsakogar, kogar misli sploh sprejeti. Dalje sporoča brzojavka, da se Lenin zanima za francoske predloge. To je bolj važno. Leninova taktika danes je, da izvaja mir z vsemi kapitalističnimi državami na temelju ekonomskih kompromisov, ki naj služijo v vpostavljenju ruskih industrij. Ampak Lenin še ne odločuje. Istočasno se poroča, da sta Litvinov in Kamenov nasprotna svoje stare igre ne igrate boljše."

FRANCIJA SE NASMEHUJE BOLJŠEVIKOM.

Francoska vlada je poslala tajno diplomatsko misijo v Sovjetsko Rusijo.

UPANJE ZA STROGOGLAVLJE NJE SOVJETOV JE ZDAJ POKOPANO.

Berlin, 12. dec. — Francoska diplomacija je vsekakor vrgla stare, protisovjetske karte v koš, vzela je nove karte in pričela igrati novo igro. Zadnje tedne, ko je ves politični svet zrl v Washington, je Francija poslala tajno misijo v Moskvo.

Nemški vladni krogi so prejeli vest iz zaupniških virov, da je francoska misija dospela v Moskvo dne 2. decembra in takoj pričela tajne razgovore z Leninom in drugimi sovjetskimi voditelji. Nemški vladni krogi so vzemirjeni, ker slutijo, da omenjena francoska misija ne obeta nič dobrega za Nemčijo, ako doseže svoj cilj.

Kaj je cilj francoske misije v Moskvi? Špekulativnih odgovorov je dovolj. Pozitivno se lahko reče, da je Francija s svojo "neuradno" in "neformalno" misijo v Moskvi pokazala, da ne upa več na strogo glavljenje ruske sovjetske vlade z orožjem; moč in stabilnost sovjetrov je zdaj priznana od njihovega največjega sovražnika. In česar ni doseglo orožje, ima po računih pariških imperialstov zdaj doseči diplomacija. Kot se poroča iz Moskve, je oseboje francoske misije zelo neznatno. V Moskvo so bili poslani ljudje, ki so v mednarodni javnosti sploh nepoznani in ki se niso — to je glavno — osebno zamislili ruskim boljševikom. To je dobra poteza. Kaj pa misli doseči Francija?

Ena zadnjih not sovjetske vlade, ki je zamenjala, da je Sovjetska Rusija pripravljena priznati carjeve predvojne dolgeve, je nedvomno dala Franciji prvo zaželeno priliko, da malo pogleda čez svoj "sanitarni kordon". V Berlinu so prepričani, da je francoska misija poslabšana obljubiti sovjetski vladi priznanje in morda druge koncesije, ako se vprašanje dolgov reši ugodno. Ampak dolgo vi še niso vsi.

Versalska mirovna pogodba ima točko, ki se glasi, da zavezniki določijo vsoto odškodnine, katero mora Nemčija plačati Rusiji. Zadnje čase je v teku gibanje, katerega baje podpira Anglija — da bi se Nemčiji dovolilo "gospodarsko in industrijsko vpostavljenje Rusije." Francija se ne zadovoljuje s tem in rada bi našla pota za kontroliranje stikov med Nemčijo in Rusijo.

Namen francoske misije po vseh vidnih znamenjih torej je, da se doseže sporazum s sovjetsko vlado prvič glede carjevih dolgov in drugič glede priznanja versalske pogodbe. Ako bi sovjetska vlada priznala versalsko pogodbo in pri volila v sprejem odškodnine od Nemčije, tedaj bo Francija zahtevala, da ona kontrolira nemški izvoz v Rusijo.

Kako si je Francija postiljala pot v Moskvo, dokazuje vest, da je francoski poslanik v Varšavi poslal navodila poljskemu poslaniku v Moskvi, da naj izpostavi pri sovjetski vladi sprejem francoske misije in govori z boljševiki o gotovih rečeh glede Francije.

Ali Francija doseže svoj namen? Odgovor je težak. Vest iz Moskve se glasi, da je Lenin "pridno sprejel" francoske diplomate. To ne pove nič, kajti Lenin sprejme prijazno vsakogar, kogar misli sploh sprejeti. Dalje sporoča brzojavka, da se Lenin zanima za francoske predloge. To je bolj važno. Leninova taktika danes je, da izvaja mir z vsemi kapitalističnimi državami na temelju ekonomskih kompromisov, ki naj služijo v vpostavljenju ruskih industrij. Ampak Lenin še ne odločuje. Istočasno se poroča, da sta Litvinov in Kamenov nasprotna svoje stare igre ne igrate boljše."

SOCIALISTIČNA ZMAGA V MEHIKI: SEDM DRŽAV POD KONTROLO DELAVCEV.

Mexico City, Mehika, 11. dec. — Ekstremni socialisti so si osvobodili zakonodajne zbornice v državah Vera Cruz, Puebli, Druangu, Oaxaci, Agusalientesu, Yucatanu in Chihuahui. Kapitalisti so pričeli zapirati industrije, plantaže in rudnike v teh državah z namenom, da povzročijo brezposelnost, industrijsko krizo in kaos ter s tem diskreditirajo socialiste v obeh nezavedne mase, češ, da so oni odgovorni za slabe čase.

WATSON POKLICAL STO VOJAKOV ZA PRIČE.

Senator pravi, da je bilo 600 vojakov nepostavno usmrčenih v Franciji.

PREISKAVA V SENATU.

Washington, D. C. — Senator Watson iz Georgije, ki je obtožil poveljstvo armade brutalnega postopanja z vojniki in pobijanja prostakov brez pravilne obravnave, je v soboto izročil senatnemu preiskovalnemu odseku, ki se bavi s to zadevo, več ko sto imen bivših vojakov, ki bodo zašlišani kot priče. Odsek je naznanil, da zašliševanje priče bo ta teden. Senator Watson ima pravico dobiti vse priče brez oziroma števila. Odsek je tudi zajamčil Watsonu, da bodo priče zavarovane pred eventualnimi šikanami zaradi njihovih izpovedi.

Pri sobotnem zaslišanju je Watson prečital nabor pism od svojih prič, ki opisujejo posamezne dogodke na fronti, nanašajoče se na trpinčenje in usmrčevanje vojakov.

Neki bivši vojak piše, da je bilo štirinajst mož vrženih v morje s transportnega parnika nazajgrede iz Francije zaradi malenkostnih vzrokov. Watson je tudi pokazal fotografsko sliko dozlednih večal na francoski fronti, na katerih so viseli vojniki brez postavne smrtne obsodbe.

Poveljnik podružnice Ameriške legije v Westvillu, Okla., je obvestil Watsona, da mu pošlje pričo, ki ve, da je bilo 21 Američanov eksekutiranih v Franciji brez obravnave. Druga priča piše, da je bilo več ko 600 vojakov usmrčenih v Franciji na nepostavni način.

Senator Brandegee je vprašal, dali priče navajajo, zakaj so bili vojniki usmrčeni in kje. Watson je odgovoril, da priče pišejo, da so bili možje ustreljeni v veliki večini slučajev iz enostavnega razloga, ker niso mogli dovolj hitro korakati v pohodih in pri manevrih ali pri napadih.

Polkovnik Bethel, katerega je odsek poklical, da pojasni določbe, ki veljajo za vojake na bojišču, je rekel, da na bojišču ni nobene postave in da mož, ki se umakne iz vrste v pričo sovražnika, je lahko na mestu ustreljen brez vsakega procesa.

menja; ta dva sovjetska voditelja zahtevata, da se najprvo doseže sporazum z Ameriko. Amerika ima vse, kar Rusija potrebuje, medtem ko Francija nima nič drugega kot intrige, katerih pa Rusija ne mara. Stvar je torej problematična.

Čez nekaj dni se vrši v Moskvi sovjetski kongres in ves svet pričakuje epohalnih zaključkov od tega kongresa.

London, 12. dec. — Iz Moskve preko Berlina je prišla brzojavna vest, da je nova ruska sovjetska državna banka v Moskvi naznaila dne 7. decembra, da bo počela s tem dnevom zamenjavala inozemski denar za rublje na temelju sledečega razmerja: angleški funt sterlingov 450,000 rubljev, ameriški dolar 110,000 rubljev in nemška marka 500 rubljev.

RUSKI REAKCIJONAR JE V GLAVNEM MESTU.

PROSITI JE PRIŠEL, DA SE NE PRIJEN DALJNOVZTOČNA REPUBLIKA.

In taki značaji pravijo, da govore v imenu ruskega ljudstva.

Washington, D. C. (Federated Press). — Sem je došel Boris Brasol, najbolj nazadnjaški vođa ruskih monarhistov, ki gleda na Bakhmetijev skupino kot izdajalske šundikalee, da prosi tajnika Hughesa, da se ne prizna Daljnovztočne republike.

Svoječasno je bil Brasol razkrinkan kot tovariš Semenova, ki je bil plačan od Japoncev in ki je maskiral na tisoče sibirskih delavcev in kmetov v minolih treh letih. Izjavlja tudi, da je bil Brasol pomožni državni pravdnik pri znani obravnavi proti Bielisu, siromasnemu židu, v Kijevu, ko je vladal še car. Bielis je bil obtožen ritualnega umora, da se podžge verski fanatizem proti židom.

Antisemitizem je specialiteta tega obiskovalca, ki se je zdaj priklatil v Washington in ki predzno izjavlja, da dela v stiku z ameriški delegati na konferenci. Njegova skupina je že formirala Protisemitično ameriško društvo. O njem govore, da je v zadnji dumi obtožil moža kot Rodzianka, voditelja zmeličinskih posetnikov, izdajstva, ker ni dovolj jasno kazal svojega sovražstva do židov. Rodzianko je podpiral Denikina in Vrangla, a kljub temu ga je 100-odstotni monarhist in protisemit smatral za izdajalca.

Precej veselja je povzročilo Brasolovo odkritje v Washingtonu o tajni rusko-japonski pogodbi, datirani iz leta 1916, ki varuje umaknitev carjevih vojaških čet iz Mandžurije in katero on zdaj izrablja, da sumniči japonske motive. Kajti njegov načelnik Semenov je pisal japonskemu generalu Tačibani pismo, ki je bilo pričeno v časopisu v Orientu in v katerem Semenov ponuja pomoč Japoncem, če pride v bodočnosti do vojne z Združenimi državami, za kar naj Japonci podpirajo Semenova v Sibiriji.

Nekateri pravijo, da se vedno ne izplača biti monarhist. Poseben dandanev tako prepričanje nima malo dohodkov in da Brasol gleda, da pride nekje pod dobro streho.

Nemiri v Kaznilnici. Trije ranjeni.

Marquette, Mich. — V državni pobiljševalnici so izbruhnili nemiri pri kino-predstavi. Stražnik T. B. Catlin je bil dvakrat zaboden z nožem. Podstražnik Menhennit in njegov sin sta bila pretepena. O Menhennitu govore, da se nahaja v težkem položaju.

Nemiri so bili potlačeni. Charles Blaney iz Kalamazooja, predsednik državne kaznilniške komisije, je odredil, da se trije voditelji nemirov bičajo. Ljudstvo so di v splošnem, da se s takimi sredstvi ne poboljšajo ljudje.

DIVJE ZVERI NA POTU PROTI JUGU.

Sault Ste. Marie, Can. — Gozdni volkovi se selijo proti jugu. V tolpah po deset in več prihajajo iz severnih pokrajin. V zadnjih štirinajstih dneh so naselili v tej okolici ustrelili okoli štiri sto medvedov. Indijanci vidijo v tej selitvi proti jugu, da napoči ostra zima. Volkovi celo podnevu napadajo ovce, napadajo pa tudi srne in bobre.

OBDALE SO ZASEGLE ZA \$30,000 OPIJA.

Chicago, Ill. — Ljudje se udajajo vsakovrstnim navadam, ki spodbujajo njih zdravje. Od kar je uvedena prohibicija, se je pomnožilo tudi število ljudi, ki pašajo opij ali pa uživajo druge narkotične strupe.

Oblastveni organi so aretirali trideset Kitajcev, ko so preiskali neko hišo, v kateri so prodajali opij. Zaprli so tudi opij, ki je vreden trideset tisoč dolarjev.

DESET VOZOV ŽIVIL POSILANIH KANSASKIM RUDARJEM.

Pittsburg, Kans. — Federated Press.) — Stavkujoči rudarji so bili zelo opogumljeni, ko so izvedeli, da je na potu deset železniških vozov z živili, katere so jim poslali rudarji v Illinoisu. Živila, ki se cenijo na \$64,000,000, bodo izložena v Burgessu, Mo., in od tam razposlana v vse rudarske okoliše v Kansasu. Illinoiski rudarji so že poslali živil rudarjem v Kansasu v vrednosti \$200,000.

ANGLEŽI ZAPIRAJO TISOČE INDIJCEV.

Strahovlada v Kalkuti pred prihodom prince Walesa; 20,000 oseb se je ponudilo v zapor.

GENERALNA STAVKA RUDARJEV V INDIJI.

Kalkuta, Indija, 12. dec. — Nezadovoljnost indijskega ljudstva v Kalkuti je večja kakor v Madrasu. Odredba vlade, da se razpusti Indijski narodni kongres in člani te organizacije vržejo v zapor, ako ne odnehajo s svojo bojkotno agitacijo, je silno raztogotila domačine. Kongres je imel zborovati bojični teden.

Zdaj se vrne v Kalkuti aretacije na debelo. Naznanjen prihod prince Walesa v Kalkuto dne 24. decembra je izval podvojeno gibanje revolucionarjev za bojkotiranje tujih trgovcev in vseh civilnih ter vojaških ceremonij v počast krone princea. Britske oblasti so se pa odločile za drastično potlačanje tega gibanja.

Včasih je bilo obsojenih 81 članov Indijskega narodnega kongresa v ječo. Policija je udrila v stanovanja članov in zaplenila veliko množino strelnega orožja in bodal. Dvesto revolucionarjev je bilo večer aretiranih.

V okrožju Rangpur so Angleži prišli tisoč rebelev, dočim je 20,000 oseb zahtevalo aretacijo. Vojakstvo s strojnimi in nasajenimi bajoneti patrolirja domačinke naselbine. Kljub tej gonji in šikanam ne morejo Angleži potlačiti rebelnega gibanja, zlasti pa ne bojkotne agitacije. Indijci so zdaj pričeli s "podzemeljsko" ali tajno akcijo, ko je vlada razpustila njihove organizacije. V Kalkuti je na delu 5000 agitatorjev za demonstracije in bojkot ob prihodu angleškega kronprincea.

Večina voditeljev je v zaporu. Med temi je tudi Das, novoizvoljeni predsednik Indijskega narodnega kongresa, s svojo soprogo. Odborniki bengalskega kalifata so tudi v ječi. Aretiran je bil tudi urednik nacionalističnega lista "Patrika".

London, 12. dec. — "Telegraph" poroča, da je hrbtenica revolte Moplahov v južnozpadni Indiji zlomljena. Tisoči rebelev so se baje podali v zadnjih dveh tednih.

Ta vest se pa čudno ujema z dejstvom, da angleška vlada kupuje premog za Indijo; naročila je več stotisoč ton v Welshu in Južni Afriki. Zakaj? Indija je bogata na premogu. Odgovor je najti v obiskni vesti, so indijski rudarji v splošnem zastavkali in stavka je politična. To dokazuje, da revolta v južni Indiji še ni potlačena.

OBDALE SO ZASEGLE ZA \$30,000 OPIJA.

Chicago, Ill. — Ljudje se udajajo vsakovrstnim navadam, ki spodbujajo njih zdravje. Od kar je uvedena prohibicija, se je pomnožilo tudi število ljudi, ki pašajo opij ali pa uživajo druge narkotične strupe.

Oblastveni organi so aretirali trideset Kitajcev, ko so preiskali neko hišo, v kateri so prodajali opij. Zaprli so tudi opij, ki je vreden trideset tisoč dolarjev.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopis se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$6.00 na leto, \$2.50 za pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.55 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$6 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

Osnovano 1911

Datum v objavi: 1. pr. (Dec. 31-21) poleg vsakega imena na naslovu pomeni da vam je s tem dnevnikom potekla naročnina. Posvetilo je pravilno, da se vam ne pošilja list.

BRYAN IN NJEGOVE OBLJUBE.

Bryan pravi, da bo pravica do organizacije in kolektivnega pogajanja priznana v državnih zakonodajnih in kongresu.

Nekateri pravijo, da je Bryan pred pet in dvajset leti prerokoval, da dobimo prohibicijo in ker se je to zgodilo, je tudi sedanje Bryanovo prerokovanje resnično.

Prohibicija in priznanje pravice do organizacije in kolektivnega pogajanja sta dve popolnoma nasprotni reči.

Prohibicija je prišla, ker so jo profesionalni političarji vsilili ljudstvu, ki nimajo najmanjših simpatij do delavstva. Da smo dobili prohibicijo, je učinkovalo več vzrokov, ki so pa bili vsi protidelavski. Nobeden profesionalnih političarjev ni glasoval iz tega razloga za prohibicijo, da delavci manj pijejo opojne pijače in se kot trezni ljudje lažje bojujejo za svoje pravice.

Za priznanje pravice do organizacije in kolektivnega pogajanja ne bo glasoval nobeden profesionalnih političarjev, ker so politični gospodarji v starih političnih strankah mnenja, da take pravice sploh ne smejo biti priznane delavstvu. Kljub temu bodo te pravice priznane. Ne bodo pa priznane zaradi tega, ker je Bryan kaj takega napovedal. Ampak delavstvo napreduje! Vsako leto bo bolj pazilo na to, kdo so kandidati, ki kandidirajo v postavodajne zборе. Več in več bo izvoljenih poslancev v razne postavodajne zборе, ki bodo izvoljeni na programu, da se pravica do organizacije in kolektivnega pogajanja garantira delavstvu s posebnim zakonom. In to bo povzročilo, da bo ta pravica priznana in ne Bryanovo prerokovanje.

KATOLIŠKA CERKEV POSTAJA PRAKTIČNA.

Kardinal O'Connell je izdal pastirsko pismo, ki se peča z industrijskimi razmerami. V tem pismu pravi, da ima delavec pravico do organizacije in do stavke, da se z njima brani izkoriščanja. Temu pismu je še dodal, da država nima pravice prepovedati stavke.

Nekaj let nazaj, so bila na pr. izdana pastirska pisma, da morajo delavci biti pokorna bitja napram svojim industrijskim gospodarjem. Takrat je bila misel za organizacijo še slabo razvita med delavstvom. Danes je seveda drugače. Skoraj v vsaki delavski koči se razpravlja in govori o pravici do organizacije in stavke. Nekoč so bili stavkajoči delavci v očeh višje katoliške hierarhije navadni puntarji, ki so se vpriji svojim posvetnim gospodarjem. Ali časi se spreminjajo in višja duhovščina tudi.

Prav nič se ne motimo, ako rečemo, da pride dan, ko bodo škofje in kardinali priporočali socializem, čeprav vidijo v socialistih dandanes brezverske puntarje proti družabnemu redu, ki je nastal po božji volji.

Katoliška cerkev je bila še vedno praktična in je znala ob pravem času obrniti plašč po vetru. In zaradi tega stori to tudi v bodočnosti.

KAKŠNE ELEMENTE NAJEMAJO KOT STAVKOKAZE!

Ko je bila stavka oljnih delavcev v Kaliforniji v polnem zamahu, je pristokal superintendent neke oljne družbe v pisarno šerifa v Fellowsu, da "stavkarji kradejo orodje." Superintendent je hotel torej pred vso javnostjo očrtniti stavkajoče delavce kot tatove. Temu podporniku privatnih bizniških interesov in priganjaču, ni zadostovalo, da stavkarji in njih družine trpe pomankanje, ampak utisniti je hotel stavkarjem na čelo še pečat hudo delcev.

Znano je, da so stavkarji sami organizirali četico za vzdrževanje reda in miru. Ko so izvedeli, kakšno znamenje je hotel kompanijski podpornik utisniti stavkarjem, so stavkarski reditelji hitro dognali, kdo je tat. Kmalu so prijeli nekaj stavkokazev, ki niso kradli le orodje, ampak so jemali s sabo vse, kar se jim je zdelo vredno vzeti. Te ptičke so izročili šerifu. Stavkovni reditelji so dokazali, da so ti stavkolomni ptiči kradli tudi po nekem požaru. Kljub temu pa superintendent ni imel toliko značaja, da bi po tem očitnem dokazu izrekel obžalovanje nad krivico, ki jo je storil stavkajočim delavcem.

Taki dogodki govore, da je podjetnikom vsako orožje dobro došlo, ako služi za zlomljenje stavke. Ravnostavkajoči delavec tako nima drugega kot svoje pošteno ime in če to mu hoče vzeti golo orožje podjetništva.

DOPISI.

Claridge, Pa. — O konsumnem društvu. — Da imamo tudi pri nas v Claridgu konsumno društvo ali "konsum", kot ga hočem vnaprej na kratko označiti, se bo gotovo marsikomu neverjetno zdelo. Tako imamo tukaj maršalkaj, o čemer svet ne ve, to kaže, da nismo tako zabiti in zarukani kot se mogoče o nas misli.

Berite naslednje vrstice:

Proti koncu lanskega leta združilo se je več naših rojakov skupno z nekaterimi drugimi inženjeri, t. j. Poljaki in Italijani. Vredno navijajočih cen pri tukajšnjih mesarjih in trgovinah z grocerijami, ki so, kadar se jim je zdelo, da bomo dobili kak cent po boljka na plači, imeli boljše prostore in delali bolj redno, že hoteli imeti del svojega plena še predno smo ga mi zaslužili, z izgovorom, češ, to je sedanja "tržna cena", medtem ko so drugod in v krajih brez kakih industrij ljudje kupovali skoraj po predvojni cenah. Torej ustanovili so konsum pod zaščito U. N. Stores Co., po katere načinu je organiziranih več konsumov v tukajšnji okolici in dobro delujejo z večjim ali manjšim uspehom, z ozirom na lojalnost in zavednost ter položaj odjemalcev, katerih je še mnogo, da so na "dve plati". Razpisali so se delci (delnice) po \$50, katerih se je kupilo kolikor je kdo hotel, ker ob taktičnem času so imeli ljudje še precej denarja in nihče ni slutil, da smo bili pred vrati menjajočih razmer, t. j. slabih časov. Tako se je razprodalo v kratkem času precejšnje število delnic za vsoto brez določen kapital. Našrt je bil sprva otvoriti mesarijo zaeno z grocerijo, ampak slednje se je moralo opustiti radi menjajočih cen. Obdržalo se je le toliko grocerijskega blaga, kar je v zvezi z mesarijo za čes, dokler ne nastopijo zopet normalni časi. Najeli so poslopje za gotovo dobo in nakupili za precejšnjo vsoto raznega blaga. Dobili so dobrega in izvežbanega mesarja, kateri je obenem služil kot prodajalec tudi drugega blaga v prodajalni, zaeno s prodjem konsuma. Opremili so prodajno z vsem, kar je bilo potrebno: kot klopi, police in drugimi; obenem tudi malim tovornim avtomobilom za prevažanje naročil. Šlo je izredno dobro prva dva, tri mesece, a že je nastal nekaj nesporazum, na eni med vsem, in mesarjem, na drugi pa med mesarjem in odjemalci, oziroma njih ženami, katere so po trditvi prodajalca hotele vse prebrakati in to še celo za klopi. Na večkratni opomin zalučale so mu v obraz, češ, da kdo je "bos" ali gospodar. Enako nadlogo je imel tudi z otroci, kateri so napravili v prodajalni nekaj "skating ring". Ako jih je okaral, zameril se je s tem starišem, češ, da ni prav, ako jim je pa pustil, preobrnil in preukrenil so vse. Vrok temu je bil, da se ga je dolžilo favoriziranja, češ, da temu ali drugemu daje čedne koščke, dobro vago in zavija v tanek papir, dočim drugi dobivajo same smrdljive odpadke, kosti, zavite v debel papir. Obenem se je pa tudi vodji predbečevalo brezdelje, češ, da v prodajalni kadri in bere časopise. Izbrali so novega vodjo, t. j. da veste, človeka, ki gleda, da je v prodajalni zadostna količina blaga in obenem je tudi pooblaščen, da plačuje vsakovrstne račune za blago, ali "store boss", in mesarja; razmere so bile v enih stvarih boljše in v drugih slabše. Kljub temu je konsum še vedno dobro uspeval, ker so nekateri odjemalci, katerim so znane razmere po konsumih v drugih krajih, deloma pa še tudi v starem kraju, vstopljali druge, katerih je navada biti tu in tam, da so se držali. Tako je šlo zopet, dokler se ni sta naveličala. Zopet so najeli novega gospodarja in mesarja, ker ta bo, kot izkušen mesar in izurjen tudi v drugih strokah v trgovini, dovedel konsum do zaželjenega uspeha. In res, v nekaterih točkah se je obrnilo na bolje, a v drugih pa, kar je vzrok slabim časom, je predvsem to kar bi pri konsumih ne smelo biti, t. j. prodajanje na up. Res, da so naši rojaki znani kot dobri plačevalci, ampak upanje ali "puf" privede še najbolj premetenega židovskega trgovca do bankrota, in kaj še mali delavski konsum s par dolarji kapitala. Res, slabi časi so, ni

deja in ne denarja, ampak pomisliti se mora, da konsum ni zastavica ali pa prodajalna ruščega krifa. Tu se zahteva denar kot povod in brez denarja ni konsumov in tudi ne drugih trgovin. Skratka, denar je podlaga za obstoj vsega kar je na svetu. Ne rečem, da je vsled tega konsum že na robu propada, ne, in to ga tudi ne bo dovedlo do tega, ako se še pravočasno ustavi. Konsum obratuje danes še ravno tako dobro, kot je ob začetku ustanovitve, ampak nekaj kar gotovo ni lepo od konsumarjev, da so pričeli zopet zahajati v druge trgovine po stvari, katere so baje "boljši kup". Že je opaziti, da so pričeli trgovci in mesarji vabiti naše ljudi z raznimi nasladami kot "kandi za tamale", cigarami ali tistimi zankrni "tobi" za Jožeta ali Miho, in raznimi drugimi vadamami in smehljajočimi obrazi, s povpraševanjem o stanju ali zdravju vaših družin, kar jim je ravno toliko mar kot so vam njihovi psi in mačke v podstrešju. Skušajo vas nazaj pridobiti, posebno, ako ste znani kot dobri kupeci in plačevalci in s tem priversti konsum do poloma. Bodite previdni, na dajte se zapeljati, akoravno je ta ali ona stvar v konsumu začasno dražja. Vedite, da s sedanjimi cenami si štediti prihodnje dolarje. Tu in tam se že sliši to in oho o konsumu, to je radi svažnosti in reda v prodajalni — ako je verjeti — češ, da je vse onemaheno, poplujvano, leži vse v neredu in razven tega še pajčevina visi s tega ali onega kota, kar ako je res, bi ne smelo spadata v prodajalno, ker gotovo ne vabi kupece in še manj pa slovi vsled reda in snage, katere je prva posebno pri mesariji. Ampak to je neverjetna izmišljotina onih, ki so v taboru trgovcev, sovražnikov vaših mošenj. S tem ne mislim naših par trgovcev s par funti kave in drugih drobnarij po polih, ampak one, ki s cenami odločujejo in ki veljajo takorekoč kot posredovalci med vašimi in kompanijami (delodajalci). Marsikdo vidi tudi, da so cene raznim grocerijam, posebno pa mesu, v bližnjemu mestu nižje kot pri nas. Vedeti mora, da so te cene po razmerah v tamkajšnjem mestu, tam delajo ljudje po deset ur za dva dolarja na dan in bi s našimi cenami niti ob praščiji hrani ne mogli izhajati. Nadalje stane tam kos mesa po 18c funt, dočim je pri nas 38c ravno ista kvaliteta mesa. Ne bilo bi lahko za tamkajšnjega mesarja, da bi naložil svoj "trček" z mesom in smuknil čez hrib brez vseh težav. Tukaj bi ga lahko predal za polovico nižje od naših cen in bi dobro opravil, ampak vedeti morate, da imajo groceristi in mesarji svoje zveze in delokroge, prodajajo po cenah in tam, kjer jim je po skupnem dogovoru določeno. Seveda, da kupite tudi vi lahko enkrat ali dvakrat tega blaga, ako se vam ljubi nositi, in ako ne vedo od kod ste. Ampak glavno je za nje, prodajati tam kjer je njihov delokrog. Ravno tako tudi trgovine na debelo prodajajo večinoma po razmerah v krajih, kjer imajo odjemalce. Seveda, ako to tukaj poveste, povedali bodo gotovo vam, da je visokih cen edino kriv naš konsum. Eni morda temu slepo verjamejo, posebno oni, ki se hočejo dobrikati mesarjem ali trgovcem za kako kost, katero zavijalni papir dvakrat odvaga, in kosom blaga, ki ga nobeden neče kupiti pri trgovcu. Toda previdnost, ne vlovite se v nastavljen vade in držite skupaj kot ste do sedaj, kar bo rodilo uspeh prej ali slej. One pa, ki slučajno kadar imajo groš grede k prodajalcu in kadar ne pa v konsum na "puf", take je najboljše, ako iz vaše srede izključijo, ker ti so očitno v službi trgovcev, katerih namen je, uničiti konsum za to ali ono ceno. Pomislite, kakšen smeh in krohot bi bil pri njih, ako se jim to posrebi. Toda ako boste edini in ne boste verjeli tem ali onim splet-kam, se jim ne bo to posrečilo. Zato je potrebno, da se držite poleg drugega tudi teh točk, ki jih tukaj navajam: 1. solidarnost, da skupaj držite, 2. upanje ali "puf" mora izginiti, 3. gotova uljudnost v prodajalni, 4. favoriziranje naj izgine, vsem enaka mera, 5. red in svažnost v prodajalni, posebno v mesariji, ker to je edino kar ljudi vabi in drži. To je le par točk, katere si morem sedaj misliti in ki so potrebne ako hočete, da ne pride doteja, kar si drugi šele.

Ne spadam h konsumu in vsled

tega mi je bilo težko dobiti potrebne informacije, le od strani sem izvedel to in ono, kar sem uporabil pri tem spisu, morda sem opustil še kaj drugega, to ali ono pozabil navesti, toda storil sem najboljše, kar je bilo v moji moči in nisem se oziral na to, da morda tega ali onega "zadenem", ne, niti na misel mi ni prišlo. Edini moj namen je, da obdržite vaš konsum na dobrih nogah, posebno pa, da ste previdni v tem ali onem v sedanjih slabih časih.

Nekaj, kar je hvale vredno, je da do sedaj še nisem čul o izmikanju, kar je že stara navada pri konsumih.

Torej to naj zadostuje; ako kaj ni prav v tem dopisu, naj si vsak sam popravi.

Torej pazite, da ne bomo nekega dne pisali, da konsumno društvo v Claridgu, pri katerem so bili Slovenci, je šlo bankrot.

John Batich.

LISTNICA URADNIŠTVA.

Claridge, Pa. — J. B. — Vašo željo smo sporočili tajniku, kajti mi imamo samo en iztis. Obljubil je, da se vam ustreže.

SENZACIONALEN BEG IZ JEDE.

Bandit Slaughter ubit v divjini.

Little Rock, Ark. — Tom Slaughter, star 26 let in kljub svoji mladosti razglašen ropar, ubijalec in morilec, je pobegnil iz države ječe. Bil je v celici za jetnike, obsojene na smrt, ko je dejal, da potrebuje še eno odejo, ker ga zebe. Stražnik mu je prinesel odejo. Komaj je stražnik vstopil, mu je Slaughter nastavljal samokres. Stražnik se je podal. Ko je premagal prvo stražo, je ugnal drugega stražnika ravno na ta način. Obema je pobral orožje. Ujel je tudi bolniško strežnico in vse tri je odgnal v svojo celico in ju zaklenil. Tje je prignal še šerifa. Zdal je odprl vrata vseh jetnikov in jim povedal, da so prosti. Ob pol treh se je odpeljal in kavnice v avtomobilu. Za njim se je odpeljalo šest jetnikov, med katerimi so bili štirje zamoreci, obsojeni na smrt.

Kamajše je bil eden zamorec teško ranjen v boju s stražniki. Slaughterja je pa ustrelil J. C. Howard od zadaj, ko so bandite ležali v skrivniču v divjini. Howard je bil obsojen na tri leta zaradi ponarejenega denarja. Izjavil je, da je zaradi tega bežal s Slaughterjem, da ga ustreliti. Šerif Crow izjavlja, da pride Jack Howard pred porotnike na obtožbo umora.

PRETEP AMERIŠKIH POMORSČAKOV.

Štirje policaji ubiti.

Mangua, Nicaragua. — Ameriški pomorščaki so se stekli s civilisti v ulici. V boj je posegla policija, da razčene pretepeče. Pri tem posredovanju so bili štirje policaji ubiti in eden ranjen. Civilne oblasti na suhem in ameriške mornariške oblasti zdaj skupaj preiskujejo zadevo. Ranjena sta bila tudi dva ameriška pomorščaka.

Ameriški pomorščaki se niso mudili službeno na suhem, ko je prišlo do pretepa. Bili so zunaj službe.

AMERIŠKI IROI SO PROTI KOMPROMISU Z ANGLIJO.

New York, N. Y. — Organizacija "Friends of Irish Freedom" je na svoji konvenciji zadnji teden sklenila, da bo podpirala irske republikane za popolno ločitev od Anglije. Tozadevna resolucija obsoja pakt z Anglijo kot kršenje temeljnih pravic irskega ljudstva. Konvencija se je tudi izrekla proti washingtonski pogodbi pacifične entente.

Carinska vojna med Francijo in Španijo.

Pariz, 12. dec. — Med Francijo in Španijo je zadnjaja carinska vojna. Stara špansko-francoska trgovinska pogodba je potekla 10. decembra in Španci so uvedli visoko carino na uvoz iz Francije, Francozi so pa naložili enako visoke pristojbine na špansko blago. Dasiravno vojna ni krvava, je kljub temu ljuta in destruktivna.

LEWISOVA TAKTIKA ZAČARNO USTAVLJENA V KANSASU.

Sodnik Dew je izdal začasno prepoved proti poseganju eksekutivne v kansaške zadeve.

Kansas City, Mo. — Odvetniki kansaških rudarjev Redmont S. Brennan in A. W. Kerr sta predložila sodniku Samuelu Dewu petico, da prepoveduje, da društvo ali zveza ne more kar meniti tebiro vsi deli članov vse pravice. Vzela sta začasno prepoved in jo tudi dobila. Po tej sodniški prepovedi ne more John L. Lewis s svojimi privrženci prevzeti zadeve 14. rudarskega distrikta rudarske organizacije.

John Lewis ni izključil iz organizacije le Aleksander Howata in drugih odbornikov 14. distrikta rudarske organizacije, ampak je izključil tudi več rudarjev. Rudarji izjavljajo, da nima noben poseben pravice izključiti iz organizacije, ki se skuša s pomočjo petoliznikov obdržati na povrhu.

RAZOROŽITVENA KONFERENCA.

Washington, D. C. — V torek (danes) se vrši plenarna seja konference. Na dnevnem redu je znižanje bojnih mornaric. Japoniki delegatje so prejeli odgovor svoje vlade glede mornariškega programa, ki ga je predložil Hughes v imenu Združenih držav. Na plenarni seji bo razpravljeno, dali je program sprejet.

Med delegati se je pojavila želja, da bi sklenili delo do Novega leta. Francoski delegat Viviani odpotuje jutri domov.

Poleg mornariškega programa ima konferenca rešiti še problem Kitajske in Sibirije.

VOLNENI TRUST RASTE.

Norwich, Conn. — American Woolen kompanija je kupila še tri tovarne, katere cenijo na tri milijone dolarjev.

Pariško časopisje o pacifični ententi.

Pariz, 12. dec. — Medtem ko vladno časopisje pozdravlja pakt nove četverne entente, ki ima vdati Pacifik, je drugo časopisje drugačnega mnenja.

Pavel Louis piše v komunistični "L'Humanite" sledeče: "Rojstvo četverne entente je jasen dokaz, da je washingtonska konferenca ponarečena. Problem daljnega vzhoda, v katerega je Kitajska neizmotljivo zapletena, ni rešen. Ako bi bila Kitajska vključena v entento, bi bila Japonska srdito odklonila svoj podpis, kajti Japonska ni preklela niti ene svoje težnje napram Kitajski. Četverna ententa je slaboten kompromis v svrhu, da se prepreči konflikt med velesilami. Na drugi strani se konferenca boji garantirati status quo v Orientu, kar v tem slučaju bi odobrila japonsko okupacijo Šantunga, Mongolije in Mandčurije ter si nakopala odpr spor s Kitajci. Dokler velesile ne priznajo Kitajski popolne neodvisnosti, toliko časa je Pacifik vsled njihovega čelnizma obsojen na izvor večnega prepira."

"Journal" piše, da je pacifična ententa japonska ideja. Japonska je bila prisiljena iskati novih zaveznikov, ker ve, da je njena alianca z Anglijo uničena.

Notranji boj na Irskem.

Dublin, Irsko, 12. dec. — Na Irskem dirja velik boj glede mirovne pogodbe z Anglijo. Katoliška duhovščina, ki se je izrekla za pogodbo, je naletela na oster konflikt z ekstremnimi sinfajnovci, ki še vedno zahtevajo neodvisno republiko. Kardinal Logue je s svojo obsodbo de Valere, voditelja ekstremnih sinfajnovcev, povzročil nezadovoljnost v mnogih krogih.

Nepristranski opazovalci so mnenja, da se pogodba mogoče predloži ljudstvu na splošno glasovanje, ako se sinfajnovski parlament ne bo mogel zediniti. Pristajši pogodbe upajo, da bo pakt potrjen z majhno večino. Kaj potem naredi de Valera s svojimi radikali, ni znano.

Iz Belfasta je prišla vest o novih izgrelih med protestanti in katoličani. Ulsterški vladni krogi ropočejo proti pogodbi.

NA SMRT ODOJEN HUDELELES PUBEČNI.

Z NJIMI STA ODELA V PRO-
STOST SE DVA TOVARISA.

O njih nimajo še nobene sledi. —
Polijski nadzelnik meni, da je bi-
la dogovorjena reš.

Chicago, Ill. — "Lucky Tom-
my" O'Connor, ubijalec, ropar in
morilec, ki je imel biti v četrtki
obesen, se je poslovlil od ječe, ne
da bi vprašal dovoljenja za poslo-
vitev. V družbi svojih starih to-
varšev je premagal in zvezal
stražnike, na kar je odšel v pro-
stost.

Polijski načelnik Fitzmoris in
načelnik detektivov Hughes iz-
javljata, da je bil beg dogovorje-
na reč.

Ob poldnevi jutraj so straž-
niki kot ponavadi potegnili za
ročaje, da spuste jeknine v dnev-
nim vaju. Med temi jekniki je
bil tudi O'Connor, ki je čakal, da
ga prepeljejo v mrtvaško celico,
kjer počaka do četrtke, da ga od-
vedejo na veselo.

Njegovi prijatelji v celnični vr-
sti so bili Edward Darrow, ki je
bil obenem njegov celnični tova-
riš, James La Pette, Charles Mc-
dermott in Clarence Sponagel.
Razen Mcdermotta so vsi obsoje-
ni hudodelci.

Hudodelci so se zabavali po svo-
je, naenkrat se je celnična peto-
rica pomaknila proti vratom in
La Porte je ejal stražniku, da
je bolan in da želi, da gre k
zdravniku. Od zdravnika sta pri-
šla jeknika Graffe in Phillips.
Stražnik Straus je odprl vrata, da
ju spusti notri, a v tem trenutku
je La Porte zagrabil stražnika za
vrat, da ni mogel kričati. O'Con-
nor je pomotoma iz žepa samo-
kres in zagrozil stražniku, da ga
ustreli, ko zakriči. Zda je straž-
nika hitro zvezal in odnesel na
hodnik, kjer se nehajo celice.

Petorica jeknikov z O'Connor-
jem na čelu je zdaj tekla na tret-
je nadstropje. Tukaj je petorica
ukrotila in zvezala dva stražni-
ka in ju odnesla na zgornje nad-
stropje. Nasproti je prišel podje-
ar Frank Korecki. Zadel ga je ista
usoda kot druge stražnike.

Zadnji je bil na vrsti stražnik
Wetta, ki je bil kmalu zvezan in
brez moči. Zda je bila pot pro-
sta v svobodo. Jekniki so tekli na
dvoršče. Tu so spizali na majh-
no šupo, da skočijo na ulico. O'
Connor, La porte, Darrow in Spo-
nagel so bili kmalu na stehi. Mc-
dermott je ostal zdolaj. Poskakali
so drug za drugim na ulico, pri-
tem si je Sponagel, ki je debel
človek s kratkimi nogami, zlomil
obe nogi v členkih, dasiravno vi-
sotina znaša samo devet čevljev.

Stražnik Wetta je prišel iz
kleti: "Ujetniki uhajajo!" Pri-
šli so drugi stražniki, se oboroži-
li s puškami, toda zločincev ni
bilo nikjer. Ko so bili jekniki na
ulici, je O'Connor ukazal neko-
mu Jensenu, ki je stal tam s svo-
jim avtomobilom, da ga pošene z
vso hitrijo. Ubojal je, kajti ban-
dit mu je pomobil samokres pred
nos. Na bližnjem vogalu se je av-
tomobil ustavil, ker je Jensen s
tako silo pogнал avtomobil, da se
mu je stroj ustavil. Darrow in La
Porte sta tukaj izginila, O'Con-
nor je pa skočil na avtomobil ne-
kega Busha in mu ukazal, naj
vozi z vso hitrijo. Ko je Bush na
povelje bandita obrnil avtomobil
proti zapadu na vogalu Clarkove
in Eriejske ulice, je spodrazil, ko
je pripeljal do vogala Sedvicko-
ve ulice. O'Connor ni bil v zadre-
gi, ampak ugovarjal je nekega Paul
Sorecija in mu ukazal, naj vozi z
vso hitrijo. Ta avtomobil je zo-
pet spodrazil in je zavozil v pe-
ko poslopje na vogalu Hobbije-
ve in Laramiejeve ulice. O'Con-
nor je zopet skočil na avtomobil
Overlandovega sistema, v kate-
rem sta sedela neki mož in žena.
Naenkrat je pa O'Connor skočil
z njega. Od tukaj je izgubljena
vsaka sled o banditu.

O'Connor je bil obsojen na ve-
šala, ker je umoril nekega polica-
ja. Zgodilo se je v marcu, ko je
ustrelil policijskega sarženta.
Prišli so ga v juliju v Minneapo-
lisu, ko je hotel oropati sprejeto-
nika spalnega voza. Podal se je
brez boja.

"Prosveta" prinaša zanimive
vesti vsak dan. Ali ste naročili
na dnevnik "Prosveto"?

IZ DELAVSKEGA SVETA.

(Federated Press.)

Stavka klavniških delavcev.
Stavkujočim klavniškim delav-
cem v Chicagu se je v ponedeljek
pridružil tisoč delavcev, ki po-
pravljajo refrigeratorje (železni-
ške vozove za prevažanje mesa).
Obenem je prišla vest, da zastav-
kajo iz simpatij tudi mesarski po-
močniki v mesnicah v mestu, ki
prodajajo meso na drobno, in v
hotelskih mesnicah. Vsi ti delavci,
katerih je okrog 4000, spadajo
v Amalgamated Food Workers
Union kakor klavniški delavci.

Železniški delavci zahtevajo po-
višanje mezd. Zastopniki 35.000
železniških in prožnih delavcev so
na svojem sestanku v New Yorku
zadnje nedelje glasovali, da
bodo zavrgli vsako znižanje me-
de, ki ga določi vladni železniški
delavski odbor na zahtevo želez-
niških družb. Dalje so sklenili, da
bodo predložili vladnemu odboru
zahtevo za povišanje mezd od 17
odstotkov navzgor. To je protipo-
terza železniških delavcev proti želez-
niškim družbam, ki zahtevajo
znižanje mezd.

Stavka krojačev za ženske ob-
leke v Chicagu se nadaljuje.

Gompers, predsednik Ameriške
delavske federacije, je te dni iz-
javil, da načrt predsednika Har-
dinga za ustanovitev posebnih so-
dišč za izravnavanje sporov med
"delom in kapitalom" je korak
nazaj v teleano sužnost.

Katoličan o Debsu.

Br. Frank Žagar nam je poslal
izreček iz lista "The Terre Haute
Post", katerega radi prinesemo v
prevodu:

Thomas Welsh, irski rodoljub,
kateri je bil pred kratkim izpu-
ščen iz zveze ječe v Atlanti, kjer
je bil zaprt zaradi kršenja vojne-
ga zakona, ker je prenašal pisma
iz Irake v Ameriko, je v intervju-
ju s poročevalcem "New York
Worlda" povedal nekaj zanimivih
reči o Evgeniu V. Debsu, s katerim
je bil v dotik v zaporu.

Welsh, ki ni socialist, pač pa
simpatiziralec in katoličan, je dejal
sledenče o Debsu:

"Debs ima velik vpliv na druge
jetnike v atlantski jetnišnici. Debs
je najboljši človek, kar sem jih
videl v svojem življenju. V jet-
nišnici je storil več dobrega kakor
more storiti sto kaplavin. Kolikor
mi je znano, ne pripada Debs no-
beni cerkvi, ampak po mojem pre-
pričanju je najboljši kristjan na
svetu. Debs je velika osebnost v
ječi. On je edini med 2300 jetniki,
ki ga nazivajo z "mistrum". Jet-
niki ga zelo spoštujejo, in če bi se
pašel kateri med njimi, ki bi se
smevali uvažiti Debsa, bi trpel od
svojih tovaršev. Nekega dne sta
dva žganjarska, tihotapec ogovo-
rila Debsa na jetniškem dvorišču
z njegovim imenom Gene. Tako
so prišli štiri drugi in ju pri-
jeli: "Ali vesta, s kom govorita?"
To je misel Debs, razumeta,
mister Debs!" Od tistega časa sta
tihotapec znala, kako je treba
govoriti z Debsom.

Zakaj uživa socialist Debs toliko
spoštovanje? Zato, ker se odreče
vsakemu privilegiju, ki ni dovo-
ljen vsem drugim jetnikom. On
ne mara ničesar zase, kar nimajo
drugi. Dalje se je prijelubil sojet-
nikom, najboljim in najslabšim,
ker vedno nastopa kot njihov za-
govornik v vsaki zadevi. Debs
ima pogum; ne boji se s pritožbo
na dan. Jetniki so se navadili in
njemu sporoče vse pritožbe, kate-
re on predloži vodstvu jetnišnice
in navadno z uspehom. Za vsake-
ga pa naj bo še tako velik hudo-
delec, ima Debs dobro, ljubezni-
vo besedo. Ob lanskem Božiču je
Debs prejel mnogo daril od svojih
prijateljev in somišljenikov. Kaj
je storil? Darila je razdelil med
tiste jetnike, ki niso prejeli nič od
svojeve, in kar mu je ostalo, je
delil skoz dva tedna bolnikom v
jetniški bolnišnici.

Debs ni niti enkrat poskušal
kakšno pritožbo v zaporu. Dvomim, če je deset odstotkov
jetnikov, ki vedo, kdo je Debs in
zakaj je zaprt. Toda njegova dela
in njegova velika ljubezen do
bližnjega je najboljša propagan-
da. V cerkev ne hodi, ali njegovo
življenje je bolj krščansko kot
marsikaterega profesionalnega
kristjana. Nikdar ga nisem slišal,
da bi bil izrekel eno samo zlo
besedo proti komurkoli in jaz sem

bil njegov najožji tovariš ves čas,
ko sem bil z njim. Ko sem odhajal
iz ječe, sem ga vprašal, ako ima
kakšno poslanico za javnost. Re-
kel je: "Povejte mojim prijate-
ljem in somišljenikom, da jih
ljubim."

Hotenje in nehotenje.

Glasovi, ki prihajajo od raznih
možnih kakor ženskih podporuh
društev v zvezi "Pomožni izo-
braževalne akcije J. S. Z." kažejo,
da se ta akcija giblje. Ne morda
v obliki valov, ki jih pozna morje
— saj je naše polje aktivnosti v
primeri s splošnim socialističnim
gibanjem podobno le majhnemu
potoku — ampak odgovarjajoče
se giblje naši splošni aktivnosti,
napram naši splošni razredni za-
vednosti in napram življenju, ki
je med nami. Iz tega gibanja se da
posneti, da so mnoga društva apel
za to akcijo razumela in da so pri-
pravljena slediti korakom eksek-
tivate J. S. Z., da se reši finančno
vprašanje "Proletarca", J. S. Z.
in njuji bodoče naloge.

Zgledi za pomoč tej akciji so
postavljeni. In če se bo po teh
zgledih ravnila večina slovenske-
ga delavstva v podpornih dru-
štvih, na katere je bil upravljen
apel, tedaj bo socialistično delo
med našim delavstvom v Ameriki
tako gotovo opravljeno, kakor go-
tovo pride dan Socializma, kadar
ga bo delavstvo hotelo in za kate-
rega vodi danes svoje boje.

Hoteti — to je tista beseda, ki
odpira vrata bodoče družbe za de-
lavstvo! In kadar pravimo da se
gibljemo, mislimo pri tem na gibanje
za hotenje. Delavstvo se mora na-
učiti hoteti! Hoteti se organizira-
ti, hoteti se ertvovati, hoteti se
učiti. Hoteti in zopet hoteti!

Nekaj jih je danes, ki hočejo
— a milijone jih je, ki nečejo. Ali se
je tedaj čuditi, zakaj je tako na
svetu kakor je? Zakaj? Kapitali-
stični razred hoče — delavski raz-
red noče; ne dovolj! Delavsko ho-
tenje, je kapitalistično hotenje; in
delavsko hotenje bi postalo kmalu
kapitalistično nehotenje. Ker bi
postalo nezmožno za hotenje, ki je
danes. Ali je delavstvu res tako
težko hoteti? Ali je res tako težko
hoteti spoznavati svoje interese?
Tisoč reči je, ki delavstvo opravlja
danes; seveda ne vse s hoten-
jem — ali opravlja jih, ker jih
mora, tudi če jih noče. Zakaj ne
bi opravljal torej reči, ki so v
njegovo lastno korist s hotenjem?

Pomožna izobraževalna akcija
J. S. Z. je v tem oziru merilo za
hotenje med našimi delavci v A-
meriki.

Poglejmo, kje so pokazali do
danes, da hočejo:

Sodrug J. Filak, tajnik društva
"Maj" št. 25, SSPZ, v Reading,
Pa., piše tajništvo JSZ: "Pri-
loženo vam pošiljam pristopnico
"Pomožni izobraževalni akciji J.
S. Z. Naše društvo je sklenilo, da
plača vsak član začetkom januar-
ja 1922 po 5c na mesec, in sicer za
dobo enega leta. Na drugi decem-
berski seji (1922) bomo sklenili
zopet po potrebi."

Sodrug J. Dolinar, tajnik dru-
štva "Zvezda" št. 52, SNEP, iz
Broughthona, Pa., piše: "Tukaj
vam pošiljam ček za \$20.00 kot
mesečina društva Pomožni izob-
akciji JSZ, za dvajset mesecev."

Sodruginja Mary Udovich, taj-
nica društva "Nada" št. 102, S. N.
P. J., Chicago, Ill., piše: "Na zad-
nji mesečni seji dne 4. decembra
t. l. je naše društvo razpravljalo o
"Pomožni izob. akciji JSZ." in
po daljši razpravi smo sklenili, da
plača društvo v to svrhu \$12.00 —
to je po \$1 na mesec za leto 1922.
Priloženo dobite ček za to svrhu."

Podobna poročila so poslali Mi-
ke Čebašek za društvo Large št.
329, SNEP, iz Large, Pa.; Louis
Medvedšek za društvo "Naprej"
št. 5, iz Clevelanda, O.; Mihael
Krivec za društvo "Jugoslavija"
št. 155, SDPZ, iz Klein, Mont.;
Frank Stempihar za društvo
"Groz" št. 74, SNEP, iz Virden,
Ill.; J. Turk za društvo "Bratje
Slovinci" iz Sublet, Wyo.; F.
Štrubelj za društvo "Groz" št.
122, iz Aliquippa, Pa.; F. Pucelj
za društvo "Tolsto" št. 26/SSPZ
iz Clevelanda, O.; in še več jih je
v uradu, katerih imena v tej šte-
vilki nemoremo objaviti.

Vsa ta društva in tista, ki bodo
sprejela ta akcijo, so društva, ki
hočejo, ki se zavedajo dela, ki je
v zvezi z delavskimi interesi. V
mesečni januarju objavimo ime-
nik, iz katerega se bo videlo, ko-

liko hotelih društev je prinesel
val tega gibanja na površje. Dru-
štva, ki se z enim ali drugih vzro-
kov še niso prijavila tej akciji, pa
so zbravala, lahko store to na
prihodnji seji. — Pokažimo, da
hočemo! — Tajništvo JSZ.

Znanstvene razprave.

JEZIKI PREDZGODOVINSKE GA ČLOVEKA.

Piše Garret P. Serviss.

Francoski učenjak Jacques de
Morgan je v svoji knjigi o pred-
historičnem človeku podal več
zanimivih sugestij o jezikih, ki
so jih govorili ljudje v onih dav-
nih časih, ko še niso poznali no-
bene pisave niti simbolov, a kate-
rimi bi bili označili besede.

De Morgan pravi, da nimamo
najmanjših podatkov o naturi go-
vorice ali narečij, ki so jih govo-
rili primitivni ljudje tekom dol-
ge vrste tisoletij, predno je bila
iznajdena pisava. Najstarejše
zapisane besede, izvirajoče iz
Kaldje, Elema in Egipta, odkri-
vajo jezike, ki so že bili doce-
la organizirani po slovniških pra-
vilih. Enako je z drugimi najd-
bami starih tekstov, ki se odkri-
vajo leto za letom v raznih kra-
jih sveta. Kjerkoli so se stari
ljudje povzpeli s svojo kulturo
tako visoko, da so imeli pisemska
znamenja, čeprav najprimitivnej-
ša, je bil njihov jezik že popolno-
ma razvit.

Vai ti jeziki so že davno mrt-
vi nikjer na svetu se ne govorijo
več. Kljub temu niso izginili ka-
kor ne izgine kamenje porušene-
ga mesta. Kamen stare hiše se
porabi pri zidanju novega zidu,
ravno tako imamo v sedaj žive-
čih jezikih tisoče besed iz starih,
mrtvih jezikov, ki nam še vedno
služijo, dasiravno nimajo več
svoje pravega prvotnega pomena. V teh
besedah je nakupljen ogromen
zaklad človeške misli in zgodo-
vinskih faktov, ki se nam polga-
mo odkrivajo kakor hitro spo-
znamo originalni pomen te ali ene
besede. Dober kos zgodovine sta-
re človeške družbe je sklenjen v
zlogih in besedah, bodisi zapisa-
nih v arhaijskih napisih ali ohran-
jenih v živi govorici. Besede
starih, že davno preminulih go-
vorov se še vedno klatijo v vseh
živih jezikih kakor kometi v vse-
mirkah sistemih.

Velika napaka je, če mislimo,
da so zdaj za dobami, katerih
zgodovina se je ohranila v spisih
jezikov, ki se še danes govorijo,
živeli te divjaki, malo bolj ali zo-
vati. "Materialne civilizacije", to
je civilizacije, katere gradi žele-
znice in ki je iznašla telegraf,
parnike in letala, vsekakor ni bi-
lo na svetu do naše dobe. 8 tem
pa ni rečeno, da pred civilizacijo,
kakršno poznamo najmanj pet ti-
soč let, ni bilo nobene druge civil-
izacije. Umaki razvoj človeka je
bil že tisočletja prej že tako vi-
sok, da je izražal v dobro organi-
ziranih jezikih in umetnosti.

Ali je bil kdaj na svetu en sam
jezik, katerega so govorili vsi te-
dani ljudje? Sveto pismo namig-
uje s svojim stolpom v Babilonu,
da je bil. Ampak znanstveni prei-
skave so dognale drugače, namre-
da ni do danes najmanjšega
dokaza, da bi bili obstoječi in
prejnjši jeziki, katere poznamo
le še iz knjig, izšli iz enega same-
ga originalnega jezika. Ravno
narobe: čim bolj sledimo raznim
besednim korenem v prošlost,
tembolj se razhajajo daleč proč
drug od drugega.

Na svetu imamo ostanke starih
jezikov, ki nimajo nobenega so-
rodstva z živimi jeziki; ne-
dvomno izhajajo iz davnih dob
ter iz virov, o katerih nimamo
nobenih informacij. Dalje so go-
tovo dialekti (narečja), stari in
moderni, ki se ne morejo anali-
zirati in vsled tega jih ni mogoče
prišteti k nobeni omh velikih je-
zikovnih skupin, ki so jih ozna-
čili jezikoslovci.

Zdi se torej, da so ti dialekti
ostanki jezikov, ki so eksistirali
v Evropi pred prihodom tistih
ljudstev, ki se jezikovno dele v
Arijce, Turanijce in Semite. Med
te ostanke prištevamo govorice
Baskov v Franciji, dalje the-
rijske, etruskanske in suzijske
narečje ter razna druga narečja,
ki se še danes govorijo na Kavka-
zu. Besede teh narečij nimajo
nobenega sorodstva in vsled te-
ga jih ne moremo prištevati k
enemu jeziku, niti ne moremo re-
či, da izvirajo iz skupne materij-

Slovenska Narodna

Ustanovljena 9. aprila 1904.

GLAVNI ŠTAN: 2857-39 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Podporna Jednota

Ustanovljena 17. junija 1907
v državi Illinois.

IZVIRAVALNI ODBOR:

UPRAVNI ODBOR:

Predsednik: Vincent Calkins, 2857 So. Lawdale Ave., podpredsednik: Anton Hrust, Box 100, Comstock, Pa., št. 1017, Matthew Turk, 1017 Madison St., Chicago, Ill., sekretar: Paul Sorec, 21. Marshall Jaka Vaprik, upravni glavniki: F. M. Calkins.

POROČNI ODBOR:

John Underwood, podpredsednik, 208 May St., Springfield, Ill., Martin Schindler, Box 276, Robertson, Ohio, Joe Radich, Box 425, Southfield, Pa., Frank Sorec, 2857 Fraser Ave., Cleveland, Ohio.

OSREDNJI ODBOR: Paul Sorec, predsednik, 2857-39 S. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VZGLEDNI ODBOR: John Ambrosini, Box 228, Milan, Pa., Frank Sorec, Box 276, Robertson, Ohio, Joe Radich, Box 425, Southfield, Pa., Frank Sorec, 2857 Fraser Ave., Cleveland, Ohio.

IZPADOVNI ODBOR: Anton Sorec, Box 104, Sorec, Pa., Frank Sorec, 2857 Fraser Ave., Cleveland, Ohio, Leto Kahan, Box 245, Gilbert, Ill., in avtorizirani.

Nadzorni odbori:

Matt Petrovic, predsednik, 207 E. 14th St., Cleveland, Ohio, John Ambrosini, 418 Pierce St., Koshk, Minn., Peter Sorec, 2133 S. Harding Ave., Chicago, Ill.

Tiskovni odbor:

Vincent Calkins, John Underwood in Matt Petrovic.

Zdravilni odbor:

Predsednik: Frank Ald, 2133 So. Crawford Ave., Chicago, Ill., John Trifoli, Box 121, Lawrence, Pa., John Ovan, 242 Englewood, Dayton, Ohio, Joe Sorec, 1101 E. 2nd St., Cleveland, Ohio, Mary Udovich, 1944 So. Sorec Ave., Chicago, Ill.

VRHOVNI IZBRAVNIKI: Dr. F. J. Kane, 1225 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

ODGOVORNI UREDNIK "PROSVETA": John Sorec.

JOZORI: Korespondenca s čl. avtorji, ki dobijo v glavnem uradu, se vrši tukaj: VSA PEMA, ki se nanaša na vse št. predložitve in naloge: Predsedništvo S. N. P. J., 2857-39 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADNJE BOLNIŠKE POSLOVE SE NALOŽI: Bolniške talpice S. N. P. J., 2857-39 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POSILJATVE IN STVARI: Ni se štije št. izvrševanja odbora in jednote vsega se poslovi: Talpice S. N. P. J., 2857-39 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADNJE V ZVEZI Z SLAVNOSTIMI POSLOVNI: Poslovi: Slavnostništvo S. N. P. J., 2857-39 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede postopanja v št. izvrševanju odbora in naj pošljete M. Petrovicu, predsedniku nadzornega odbora. Njegov naslov je zgoraj.

Vsi prisli na št. izvrševanju odbora in naj pošljete na naslov: John Underwood, 208 May Street, Springfield, Ill.

Vse pritožbe proti izvrševanju glavnih in naj pošljete na naslov: Predsedništvo S. N. P. J., 2857-39 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Vse dopise in druge spise, namizne, agent, naročila in ostale vse bve in v svet s glavnim jednoto, naj se pošlje na naslov: "Prosveta", 2857-39 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Pravosodje v Združenih državah.

POROTE IN POROTNE OB-
RAVNAVE.

New York. (Iz tujez. info-
macijskega urada.) Sistem po-
rotnih obravnav izvirja iz staro-
davnega angleškega zakona ali
"common law". Anglež je že
zdavnaj smatral za svojo pravico,
da naj o njem ne sodi samovolj-
no kralj ali njegov zastopnik,
ampak porota. Prvič pa je bila
ta pravica zanjamčena v slavno-
znanem angleškem ustavnem do-
kumentu, "Magna charta" od 1.
1215, ki je podlaga meščanskih
svobod ne le na Angleškem, am-
pak po celem svetu. Seveda se
je način porotnih obravnav veli-
ko spremenil. Sistem porote so
preneli v to zemljo angleški ko-
lonisti in neodvisne Združene
države so ga prevzele ter zjamči-
le v federativni konstituciji in v
ustavi vseh držav.

Že po šestem amendentu kon-
stitucije sprejet leta 1791) se do-
loča, da "v vseh kriminalnih
pravdah naj obtoženece vlija pra-
vico do hitre obravnave potom
nepristranske porote, izbrane iz
države in okraja, kjer zločin je
bil storjen." Sedmi amendent
od istega leta pa določa, da v
vseh pravdah, kjer sporni pred-
met mora biti zjamčena pra-
vica obravnave potom porote.
Pravico do porotnega pravosodja
so vedno cenili jako visoko in
skrbno čuvali, naj je nihče ne
krati, češ da je eno izmed naj-
glavnejših jamstev osebne var-
nosti in svobode.

Postopanje porote.

Porota (dosikrat zvana "petit
jury" ali mala porota) je zbor

navadno dvanajstih moč, ki v
smislu svoje priprave obravnava
o pravi in končno izrekajo svoj
pravorek glede prepornih dej-
stev. Z drugimi besedami: v ci-
vilni pravdi sodi porota o sporu
med tožiteljem tožencem; v ka-
zenaki pravdi porota določa po-
tom enoglasnega pravoreka, da-li
obtoženece je kriv ali nedolžen.

Razume se, da piti v kazenskih
pravdah ne more porota soditi o
zakonu, marveč le o dejstvih.
Dolžnost porote je, da sprejme
sakon od sodišča in da ga vpraša,
kako ga sodišče predloži. Porotniki
so zaprisoženi, da sodijo
le o dejstvih, kakoršnji izvirajo
iz dokazil, predloženih pred poroto.
V kazenskih pravdah to pome-
nja, da porota smisli dokaze za
in proti obtoženi in, ako so val
člani porote mnenja, da je on
kriv obtoženega, sločita, potem
izrekajo svoj pravorek o krivdi.

Zahteva po enoglasnem pravo-
reku vseh dvanajstih porotnikov
mora imeti seveda za posledico,
da se ti dostikrat ne morejo sla-
gati in ne morejo priti do nika-
kega sklepa ali pa da morajo ne-
kateri porotniki ertvovati svoja
mnenja. "Common law" pa sma-
tra enoglasnost za bistveno za-
htevo in tudi najvišje sodišče
Združenih držav je izredno po-
trdil potrebo enoglasnosti porot-
nega pravoreka pri vseh prava-
dah pred federalnimi sodnjami.
Tudi državna legislature zahtev-
vajo večinoma enoglasni pravo-
rek. Le malo držav je sprejelo
lota sistem v toliko, v kolikor so
vedle porote od manj kot dva-
najstih oseb ali pa so odpravile
potrebo enoglasnega pravoreka.

Nekatera države so sprejele za-
kone, ki dopuščajo tudi ženske k
porotništvu.

Oprostitelj pravorek v kazenski
pravdi ima za posledico, da je ob-
tožba proti obdolženi za vselej
odpravljena. Po jasni doloabi fe-
deralne konstitucije in v državnih
ustavi ne sme se dvakrat postop-
pati proti nikomur radi istega
prekrška.

Velika porota.

Treba natančno razločevati
med malo poroto (petit jury) in
veliko poroto (grand jury). Ta-
le tudi izvira iz starodavnega an-
gleškega zakona (common law);
angleški kolonisti so jo preneli
v Ameriko in peti amendent fe-
deralne konstitucije jo je konč-
no prisvojil. Nihče — pravi kon-
stitucija — ne sme biti pritrjen
pred sodišče, da odgovori na hu-
doletstvo, ako ga ne obdolžijo
velika porota.

(Konče prihodnjije).

Delavci brez delavskega čeno-
pista je kakor vojak brez puške.

Narodito se in širite svoje glas-
lo "Prosveto."

Na planini!

Spisal Pavel Kunaver.

PADANJE KAMENJA.

(Dalje.)

V višini kakih 2100 m pa je pod navpično steno zelo strma, nad 100 m visoka plošča, v katero je voda izdolbila žleb, ki je edina opora na njej. Mogoče bi se ji bilo umakniti po silno strmim snegu tik pod steno. Toda sneg je bil z novim rdečim kamenjem tako gost pokrit, da smo rajši volili ploščo. Komaj smo bili sredi nje, je zažvižgalo v višini, in kakor glavica debel ploščat, oster kamen je šinil tik nad našimi glavami v strasno globok prepad. Po časi razpadajoče skalovje se ravna vedno po zakonu težnosti, in najmanjši povod, morda tudi slaboten veter zadostuje, da zdrkne skala navzdol. Ko smo se oddahnili od tega neprijetnega pozdrava, smo splezali dalje. V razpoka in plošči je čakal marsikak kamen slabotnega sunka, da bi odpoval tja, kamor ga vleče težnost. Jaz sem stal spodaj in sem pazil vedno, da ne bi priletel od gorenjih tovarišev kak kamen. Toda meni najbližji tovariš, ki je iskal prijemov, se je iztegnil in segel po nekem oddaljenem, a obenem je zadel ob skalo, veliko kakor dve glavi. Ker sem bil na vrvi, sem izpustil prijeme in iztegnil roki proti skali, ki mi je v naslednjem trenutku že zadel, ter sem tako odbil udarec. Na srečo je najvišje stoječi tovariš držal vrv napeto, in to me je rešilo, da nisem zdrknil s skale vred v prepad. Roke pa so vendarle toliko oslabele od udarca, da sem na neki steni, čez katero smo plazili po vrvi, to na koncu izpustil. V tem primeru je bila napaka moja, da nisem kot prvi nameril skale v prepad, pod katerim gotovo ni bilo nikogar.

Pri prvi plezalni turi čez kako

steno ima prvi plezalec mnogo opraviti z nastavljenim kamenjem. Včasih se mu ga usuje cela kopa, ki ogroža njega in tovariše. Pri prvem polazu čez zahodno steno in greben Planjave je bilo najopasnije mesto v tako zvanem "Rdečem kamnu" na grebenu. Tam se je prvemu plezalcu uslo na prvi toliko kamenja, da bi ga bilo skoraj podrl v prepad. Vendar je moral vso težo nekaj sekund zdržati, ker bi bila sicer spodaj čakajoča neprilavljena tovariša v smrtni nevarnosti. Po svari in krili sta se zavarovala, kolikor je bilo mogoče, vendar je mojega prijatelja zadel kamen na glavo, da se mu je poodila kri. Danes je tisti kraj manj nevaren, ker ga je že mnogo družb preplezalo; vendar je treba vedno skrajne previdnosti, ker je tamonjni apnenec silno krhljiv in je spodaj velik prepad, ki sega od grebena Planjave do dna Logarske doline.

Gol slučaj nas je zopet rešil velike nevarnosti, če ne smrti na triglavski severni steni. Bili smo že blizu pod ono steno, čez katero curi potok izpod triglavskega lednika. Le še 30—40 m visoka, a silno gladka stena nas je ločila od velike kačunje pod kakih 200 m visoko črno steno. Vendar ravno tu so nam nagajale silovite ovire. Jugozahodni kamin je prevesen, stena komaj dostopna, severni kamin pa dokaj položen, a rdeč. Prvi plezalec, tovariš Michler, je zato kljub lažjemu rdečemu kamnu poizkusil preplezati gladko steno. Komaj pa je prišel plezati, že je grozno zagrnelo v rdečem kamnu; udre so se v njem zagodene skale. Če bi se bili dali premotiti kamnovi položnosti, bi bili gotovo vsi trije ubiti. Tudi v navedenem slučaju je le težnost premagala slabo zagodo krhkih skal in jih potegnila navzdol. Že blizu vrha stene, ko se je na levi strani vabljivo blestel triglavski lednik, nam je navpičnost zadnjega dela

navidezno zaprla pot. Tovariš Michler je šel iskati nadaljnje poti na desno, a je kmalu priplezal nad naju, ki sva počivala. Plezajoči tovariš je imel težko delo na onem stolpu, ki se vidi od Aljažvega doma, kako moli v lednik. Grom naju je prestrašil in legla sva na tla na strmi polici. Čez naju so pa letele skale, ki jih je sprožil tovariš v višini. Na srečo ni bil nihče ranjen in tudi tovariš se je kmalu rešil težkega dela. Kmalu nato smo našli rušljivi kamin, ki nas je privedel do izhoda iz stene na azek, a kratak greben, in po njem smo prišli do lednika.

Pa ne samo nova pota so nevarna, tudi na udelanih in razhujenih je treba paziti. V dokaz tole: L. 1918. sem peljal dvanajst dijakov na Triglav. Učil in svaril sem jih, naj čuvajo sebe in druge kamenja. Na Tomiškov pot so spustili kopo kamenov proti meni. Zato sem svarila ponavljal posebnost na poti z Malega Triglava. Tam sem šel zadnji. Ravno ko sem zaklical svaro, naj pazijo, sem sam z nepredvidnim korakom sprožil pest debel kamen, ki je zažvižgal prvemu dijaku globoko pod menoj tik mimo glave. Povsod torej pozor!

Toda ne samo strme stene, tudi strma travnata pobočja so nevarna. Ovece, ki se pasejo v višinah prožijo kamenje, ki se v silnih skokih vali v doline. Doživel sem tak slučaj na tako ponižnem Stolu. Tudi Mangartov vrh je dokaj manj skalovit nego kak drug njegov tovariš. Zato se pasejo ovece po njegovih vzhodnih in južnih pobočjih malone do triangulacijskega znamenja. Še dijak sem srečal s tovariši čredo ovac na vzhodnem pobočju njegovem. Žejni smo bili in smo na snežniš polnili steklenice s snegom. Med tem so se ovece odstranile in se prkele pasti precej visoko nad nami. Nihče ni pazil nanje. Kar zažvižga po zraku in nekaj pest pest debelih ostrih kamenov je

padlo med nas v sneg s tako silo, da je brizgal visoko v zrak. Pustili smo sneg in se urno umaknili iz nevarne bližine ovac.

"Trentar" (Abram) je pisal v Plan. Vestniku, da prožijo ovece, ki se pasejo po zelo strmih travnatih pobočjih Pihavčevih, toliko kamenja, da ni varen življenje, kdor gre za časa paše pod njimi v Trento. Mnogo je krajev, kjer se kamenje posebno rado kruši, in novo nakrušeno melišče opozarja turista, naj kolikor mogoče pospeši korake. V Kamniških planinah je znan tak kraj v Žrežu nekaj minut pred Čiško kočo od Savinskega sedla dol. Tam se udara s steno vsako leto zelo mnogo kamenja. Spominjam se, da je v začetku septembra meseca čakal vodnik Krč turistov, ki so prišli od te strani, in nas je naganjal, da smo malone tekli čez zelo strmo snežišče, ki pa je bilo posuto z novim rdečim kamenjem. Tudi s Turške gore se udara veliko skalovja in to posebno spo-

mladi lup oleti. S tovarišem sva plezala nekoč v dežju za Hudim praskom na severni strani in sva čula grom. Začetkoma sva mislila, da se bliža nevihta. Ker pa je samo grmelo, sva sklepala, da so se kje udrele skale. Ko sva se bila vrnila na Okrošelj, nama je oskrbnik potrdil najino domnevo, in kmalu sva sama videla, ko je velika skala v ogromnih skokih dreevja s Turške gore dol.

(Dalje prihodnjič.)

IZDELOVALCEM VINA NA ZNANJE!

Po večletnem skustvu in preiskavanju se mi je posrečilo iznajdi sredstvo katero vam spravi vaše kisel vino nazaj k pravemu okusu in vzame ven vsako kislino pa še tudi kislo kot najhujši jež, ter ostane potem okusno dokler ga ne popijete. Pol pajnta te tekočine zadostuje za 40 galonov sod. Cena za pol pajnta steklenico je le \$2.50 s poštnino vred. Naročite si takoj in priložite denar. Adolf Kurent, P. O. Murberry, Kans.

(Adv.) Dec. 13-14

Za praznike.

Stara navada ameriških rojakov je, da se spominjo svojih sorodnikov in prijateljev v domovini s primernim darom za božične praznike.

Ker je sedaj cena denarja izredno nizka, že samo par dolarjev pomeni jako veliko v starem kraju.

Denarne pošiljke skozi našo banko so navadno nakazane v 14 dneh. Denar dobi prejemnik na svoji domači pošti brez vsakega odbitka. Naše cene so vedno med najnižjimi.

ZAKRAJŠEK & ČESAREK.

slovenska banka

70—9th Ave. New York City.

Dostavek: Onim, ki želo potovati domov za praznike, priporočamo svojo potniško pisarno.

KJE SE NAHAJA

Frank Žavbi doma iz Krajnega Brda občina Krašna, pri Lukovici na Gorenjskem. Rojake uljudno prosim če kdo ve za njegov naslov, naj mi to naznani, za kar bom zelo hvaležen, ako bo pa sam čital ta oglas naj se mi prijavi na moj naslov: Joe Shum, 710 West 10th street, Johnston City, Ill. (Adv.) Dec. 13-14

BOLGARSKI KRVNI ČAJ

Milijone ljudi živa ta čaj za prehlad; jemljejo toplega predno ležejo spat. Ta odlična zaprtinica, vredni leledec in obist, ter čisti kri. Uprajajte lekarnarja, ali po pošti velik zavoj za \$1.25, ali 3 za \$3.15 ali 6 za \$5.25. Naslov je: Marvel Products Company, 8 Marvel Building, Pittsburgh, Pa. (Adv.)

Za kuhanje piva doma

Imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri nas kuhanje vedno le najboljše in najcenejše. Dobiti je tudi zbirko sodov, steklenic in raznih loncev, itd.

Mi vam dostavimo naročilo po pošti, točno v vse kraje.

Grocerijam, sladničarjem in v prodajalne šezestine damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR,

6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

Za Božične Praznike.

Novo Slov. Jugoslavija Piano Role.

Sveta noč, z besedami	\$1.25
Kje so moje rožice, z besedami	1.25
Vsi so prihajali, z besedami	1.25
Ljubca moja, z besedami	1.25
Na Marjanec, polka	1.00
Mladi vojaki, koračnica	1.00
Holzhaeker, marš	1.00
Donavski valovi, valček	1.00
Čez valove, valček	1.00

SE DOBJO EDINO LE PRI:

NAVINŠEK-POTOKAR CO.,

331 Greeve Street

Conemaugh, Pa.

Opomba: — Pri naročilu blagovolite poslati 50c posebej za poštnino.

Imamo najboljši player piano po jaku niski ceni v zalogi. Pišite za pojasnila.

F. M. Dostojevskij:

BESI

Roman v treh delih.

Preložil Vladimir Levstik.

(Dalje.)

Liza je molče prekoračila sobo in se molče ustavila pred Varvaro Petrovno. Ta jo je poljubila, prišla za roke, odrinila nekoliko od sebe, pogledala gánjeno in nato prekrizala pa vnovič poljubila.

"Nu, z Bogom, Liza" (solze so tekale v glasu Varvare Petrovne), verjemi, da te ne prestanem ljubiti, karkoli bi ti prinesla usoda poslej... Bog s teboj. Zmerom sem blagoslovljala Njegovo svetlo deanico..."

Hotela je še nekaj dodati, pa se je premagala in molčala. Liza je brez odgovora in čudno zamišljena krenila na svoje staro mesto, ali mahoma se je ustavila pred materjo.

"Mamá, jaz še ne pojdem, ostanem še nekaj časa pri tetki," je izpregovorila s tihim glasom; toda v njenih tihih besedah je zvenela železna odločnost.

"Bog nebeški, kaj je to!" je zavpila Praskovja Ivanovna in onemoglo ploskala z rokami.

Brez odgovora, kakor da je sploh ne sliši, je sedla Liza v prejšnji kot in se spet zagledala nekam v zrak.

Na obrazu Varvare Petrovne je zasijalo posebno zmagoslavje.

"Mavrikij Nikolajevič, veliko prošnjo imam do vas: stopite dol pogledat tega človeka, in če ga je količkaj mogoče spustiti v hišo, privedite ga k nam."

Mavrikij Nikolajevič se je poklonil in odšel. Čez minuto se je vrnil z gospodom Lebjadkinom.

IV.

Menda sem že govoril o vnanjosti tega gospoda: bil je vsook, kodrolas, močan dedec kakih štirikdesetih let, s škrlatnim, nekoliko zabuhlim in nabrekli obrazom, z lic, ki jih je stresal vsak najmanjši gib glave, in majhnimi, krvavkastimi, včasih dokaj zvitiimi očesi. Nosil je brke in zalizane, mesnate grlo se mu je debelilo — z eno besedo, pogled na moža ni bil izmed prijetnih. Največje čudo pa je bilo, da je prišel v fraku in čisti strelci. "So ljudje, ki se jim sveže perilo kar ni na podu," se je bil nekoč izrazil Liputin, ko je Stepan Trofimovič v šali pokazal njegovo zanikarnost. Kanitan je imel tudi črne rokavice; desno, še nenatakčno, je držal v roki, leva, trdo nategnjena in nezupeta, pa mu je do polovice krivala mesnato šapo, v kateri je držal čisto nov, svetel okrogel klubok "Frak ljubezni", o katerem je sinovi kričal Šatovu, potemkalem ni bil umakljen. Ponejke sem zvedel, da je kupil oboje, frak in perilo, po Liputinovem nasvetu v ne vem kakšen skrivnostni namen. Še dvoma ni bilo, da se je tudi v izvožku pripeljal po tujem nasvetu s pomočjo nekoga drugega; sam se ne bi bil domislil tega, niti se ne bi bil znal obleči, napravi s pomočjo nekoga drugega; sam se ne bi bil

vti in odločit v trideset ure, če bi mu bili tudi takoj povedali, kaj se je zgodilo na cerkvenem pragu. Pipan ni bil, pač pa v tistem težkem, potlačnem, soparnem stanju človeka, prebudivšega se mahoma po dolgodnevem pijančevanju. Zdelo se je, da ga treba samo parkrat stresti za rame, pa bo takoj spet pijan.

Hotel je mogočno prileteti v sobo, toda že med vrati se je spoteklil ob preprogo. Marja Timofejevna se je skoraj zadušila od smeha. Očivil jo je z divjim pogledom, nato pa je naglo stopil nekaj korakov proti Varvari Petrovni.

"Milostiva, prišel sem..." je urezal kakor iz trobente.

"Bodite tako prijazni, cenjeni gospod," se je vzravnila Varvara Petrovna, "in sedite tja, na oni stol. Slišala vas bom tudi odondot, videla pa vas bom odtod še bolj."

Kapitan je obstal, topo bulječ predse, ali vendar se je obrnil in sedel na odkazani prostor tik pri vratih. Silno nezaupanje vase, obenem pa drznost in neprestana razdražljivost se je razodevala v izrazu njegovega obličja. Očividno ga je bilo neznansko strah, ali tudi njegovo samoljubje je trpelo, in lahko je bilo ugeniti, da je iz razdraženega samoljubja kljub svoji strahopetnosti smojen vsakega predrznega dejanja. Bal se je za aleherni gib svojega nerodnega telesa. Znano je, da povzročajo takim gospodom, kadar jih čudežen slučaj privede v družbo, lastne roke največjo skrb in jih neprestano muči zadrega, kaj spodobnega početi z njimi. Kapitan je odrevenel na stolu s klubokom in rokavicami v rokah; njegov brezmišeln pogled se ni mogel odtrgati od strogega obličja Varvare Petrovne. Mogoče bi se bil rad ozrl naokoli, toda ni si upal, niti se ni genil, ko mu je zasmejala Marja Timofejevna: vsa njegova prikazen je bila tako strašno smojna! V tem položaju ga je držala Varvara Petrovna dolgo, neusmiljeno minuto, mereč ga brez prizanašanja od glave do nog.

"Najprej mi dovolite zvedeti vaše ime od vas samega," je dejala potem s krepkim, odmerjenim poudarkom.

"Kapitan Lebjadkin," je zatrobil kapitan. "Prišel sem, milostiva..." se je zgenil iznova.

"Dovolite!" ga je ustavila Varvara Petrovna. "Ali je ta obžalovanja vredna oseba, ki vzbuja v toliki meri moje zanimanje, res vaša sestra?"

"Sestra, milostiva. Ušla mi je izpod nadzorstva; ona je namreč v takem stanju..."

Obtičal je mahoma in zardel kakor rak.

"Ne vzemite za zlo, milostiva," se je motal v strašni zadregi, "rodni brat je ne bo črnil... ona je v takem stanju, to se pravi ne v takem stanju... ki bi omadeževalo dobro ime..." Zadnje čase...

Umloknil je mahoma.

"Cenjeni gospod!" Varvara Petrovna je vzdignila glavo.

"V takemle stanju!" je zdajci povzel Lebjadkin, kakor s prstom po čelu.

Sledil je kratek molk.

"Ali je že dolgo bolna?" je vprašala Varvara Petrovna nekam zateglo.

(Dalje prihodnjič.)

Knjige Leposlovne znanstvene knjižnice S. N. P. J.

ZAJEDALCI

Povest iz življenja slovenskih delavcev v Ameriki.

Spisal IVAN MOLEK.

SN OV povesti je zajeta iz tajnega koččka življenja naših delavcev, ki je neviden vsakdanjemu opazovalcu, toda absolutno resničen. Vsa resnica še ni povedana v tej knjigi, ker je tako odurna in strašna, da ni za tisk. Pisatelj je imel redko priložnost, da je pogledal za kulise tajnih socialnih razmer, v katerih se nahaja naše izkoriščano ljudstvo, in je pokazal te razmere kolikor je mogoče pokazati v tesnem okvirju ozko-srečnih postav. Grozna mora — ločen zakon, spolne bolezni, zdravljenje pri mazačih, nesreča delavca, preobloženega z otroci, in posledice vsega tega — ki pije našemu ljudstvu v Ameriki srčno kri, je naslikana v tej knjigi. Noben delavec, ki zna ceniti svoje zdravje in družinsko srečo, bi ne smel biti brez te knjige.

Fina vezba.....Cena \$1.75.

Naroča se pri tajniku Književne Matice:

FRANK ALESH,
2124 So. Crawford Ave.
Chicago, Ill.

Kdor naroči "Zajedalce in "Zakon biogeneze" ob enem, dobi obe knjigi za tri dolarje. Poština je že všeta v teh cenah.

ZAKON BIOGENEZIJE

Ponavljanje rodovnega razvoja pri posamezniku.

Spisal HOWARD J. MOORE.

Poslovenil J. M.

TEJ knjigi je nakratko popisan razvoj živali in človeka in kako se ves razvoj od enoceličnega protozoona do človeka še vedno ponavlja pri slehernem posameznem bitju, živalskem in človeškem, telesno in duševno. Ponavljanje telesnega razvoja se vrši v jajcu ali v maternem telesu pred rojstvom, dočim se duševni razvoj vsega rodu ponavlja pri otroku v nebrojnih takozvanih instinktih ali "prirojenih navadah" do petnajstega leta starosti. Ta knjiga je ključ do mnogih skrivnostnih lastnosti, ki jih vidimo vsak dan pri otrocih. Zelo podučna knjiga, katero je spisal večak, ki je vse svoje življenje posvetil tej veji moderne vede in odkril doslej skrito resnico.

Fina vezba.....Cena \$1.50.